MALTA

QORTI TA' L-APPELL KRIMINALI

S.T.O. PRIM IMHALLEF
VINCENT DE GAETANO

Seduta tat-30 ta' Dicembru, 2008

Appell Kriminali Numru. 154/2008

Ivan Formosa

v.

Francis sive Frans Ghirxi

Il-Qorti:

Rat l-imputazzjonijiet migjuba fil-Qorti tal-Magistrati (Malta) bhala Qorti ta’ Gudikatura Kriminali mill-Pulizija Ezekuttiva, permezz ta’ tahrika ta’ kawza privata, u fuq kwerela ta’ Ivan Formosa, kontra Francis sive Frans Ghirxi, fil-kwalita` tieghu ta’ editur tal-gurnal *L-Orizzont* talli (**1**) permezz ta’ rapport miktub minn John Pisani intestat **“Qtil Makabru fil-Qawra – Mhix Eskluza t-Tezi tal-Prostituzzjoni”** liema rapport gie ppublikat fil-harga tal-10 ta’ Dicembru 1999 tal-gurnal *L-Orizzont* bil-hsieb li jtellef jew inaqqas l-gieh tal-mejjet Joseph Formosa, wegga’ lil Ivan Formosa bi kliem, b’gesti, b’kitba, b’disinni jew b’xi mod iehor, billi offenda l-memorja ta’ l-imsemmi huh; u aktar (**2**) ikkommetta defamazzjoni u malafama lit-

tifkira tal-mejjet Joseph Formosa (u b'hekk ivvjolaw id-drittijiet tal-kwerelant Ivan Formosa bhala huh) billi attribwixxa lill-mejjet Joseph Formosa fatti determinati bi skop li joffendu l-unur u l-fama tieghu jew li jesponuh ghar-ridikolu jew ghad-disprezz tal-pubbliku;

Rat is-sentenza preliminari tad-9 ta' Ottubru 2002 li permezz taghha dik il-qorti rrespingiet it-tieni eccezzjoni preliminari tal-imputat, liema eccezzjoni kienet fis-sens li safejn l-azzjoni kienet ibbazata fuq l-Artikolu 252 tal-Kap. 9, dana l-artikolu ma kienx applikabbli stante li kienet applikabbli biss il-ligi dwar l-istampa;

Rat is-sentenza – finali – tal-20 ta' Mejju 2008 moghtija mill-Qorti tal-Magistrati (Malta) bhala Qorti ta' Gudikatura Kriminali li permezz taghha dik il-qorti lliberat lill-imputat (kwerelat) mill-imputazzjonijiet dedotti kontra tieghu;

Rat ir-rikors ta' appell tal-kwerelant Ivan Formosa, minnu ppresentat fis-26 ta' Mejju 2008, li permezz tieghu talab ir-revoka ta' l-imsemmija sentenza b'mod ghalhekk li qed jitlob li din il-Qorti – il-Qorti ta' l-Appell Kriminali – ssib lill-kwerelat appellat Francis sive Frans Ghirxi hati skond l-imputazzjonijiet dedotti kontra tieghu u tinfliggi l-piena skond il-ligi;

Rat l-atti kollha tal-kawza; semghet lid-difensuri tal-partijiet fl-udjenzi tal-5 ta' Settembru 2008 u 11 ta' Settembru 2008; ikkunsidrat:

Fl-udjenza tal-5 ta' Settembru 2008 l-abbili difensura ta' l-appellat, l-Avukata Dott. Yana Micallef Stafrace, assocjat ruhha mal-eccezzjoni preliminari kif sollevata mill-Avukati Dott. Joseph Zammit Maempel u Dott. Paul Pullicino fl-appelli nri 153/08 u 155/08, u cioe` l-eccezzjoni tan-nullita` tar-rikors ta' appell "ghar-raguni li l-kwerela ma setghetx tigi prezentata minn Ivan Formosa izda kellha tigi prezentata jew kollettivament mill-persuni kollha msemmija fil-ligi jew wara li l-persuni li kienu indikati qablu jkunu rrinunzjaw ghall-kwerela", u dan b'referenza kemm ghall-Artikolu 255 kif ukoll ghall-Artikolu 542 tal-Kap. 9 (u dan peress li l-Artikolu 31 tal-Kap. 248 jaghmel referenza

specifika ghall-imsemmi Artikolu 542). L-Artikolu 255 tal-Kap. 9, jew, aktar precizament, il-*proviso* ta' dik id-disposizzjoni, jghid hekk:

"Izda jekk il-parti offiza tmut qabel ma tkun ghamlet il-kwerela, jew jekk l-ingurja ssir kontra t-tifkira tal-persuna mejta, jistghu jaghmlu l-kwerela l-mara jew ir-ragel, l-axxendenti, id-dixxendenti, l-ahwa, subien u bniet, u l-werrieta immedjati."

Skond l-appellat Ghirxi, galadarba l-armla, l-axxendenti u d-dixxendenti ma rrinunzjawx ghall-kwerela, ma kienx jispetta lil hu l-mejjet, Ivan Formosa, li jisporgi l-kwerela li tat bidu ghal dawn il-proceduri.

Din il-Qorti ma tara ebda validita` f'din l-eccezzjoni. Apparti li tali eccezzjoni kellha, se mai, tigi sollevata quddiem l-ewwel qorti – haga li ma saritx – u mhux issa fi stadju ta' appell, il-*proviso* ta' l-Artikolu 255 appena citat ma jimponi ebda "ordni" li a bazi tieghu ghandha jew tista' ssir il-kwerela. Fi kliem iehor, il-konjugi tal-mejjet jew tal-mejta, kif ukoll l-axxendenti u d-dixxendenti tieghu jew taghha, jistghu, ghal ragunijiet li jafu huma, ma jkollhom ebda interess li jittutelaw it-tifkira tal-mejjet, mentri l-ahwa tal-mejjet jew tal-mejta ikollhom tali interess. Bhalma l-Artkolu 542 tal-Kap. 9 ma jimponi ebda "ordni" li ghandu jigi segwit, u l-kwerela tista' ssir minn hu jew oht il-vittma ghan-nom ta' l-istess vittma anke jekk dan ikun mizzewweg jew ikollu dixxendenti jew axxendenti hajjin, hekk ukoll il-*proviso* tal-Artikolu 255 ma jezigi ebda tali "ordni" jew "sekwenza". L-anqas ma jista' jigi argumentat, kif effettivament gie, illi jekk dan il-*proviso* ma jinghatax din l-interpretazzjoni allura jista' jigri li kull persuna msemmija f'dawn id-disposizzjonijiet ikollha d-dritt tipprocedi kriminalment b'tali mod li l-editur jista' jsib ruhhu rinfaccat b'numru llimitat ta' proceduri kriminali kontra tieghu. Ir-reat ta' "diffamazzjoni tat-tifkira" ta' persuna mejta[1] jitqies bhala li jivvjola d-drittijiet tal-qraba u tal-eredi <u>kollha</u> ta' dik il-persuna mejta, b'tali mod li jekk il-kwerela

[1] Ara *passim* **Perit Joseph Briffa v. John A. Mizzi** Qorti ta' l-Appell, 17 ta' Ottubru 1997.

ssir minn qarib wiehed biss, l-ezitu tal-kawza ikun ta' ostakolu ghal proceduri kriminali ohra kontra min ikun qal jew kiteb jew ippubblika il-kliem allegatament diffamatorji, u dan a bazi tal-principju enuncjat fl-Artikolu 527 tal-Kodici Kriminali li jipprovdi li *"Wara sentenza li f'kawza tillibera imputat jew akkuzat dan ma jistax ghall-istess fatt ikun suggett ghal kawza ohra."* Kif inhu risaput, u skond duttrina u gurisprudenza kostanti, dan il-principju ta' *ne bis in idem* japplika sija meta jkun hemm liberazzjoni u sia meta jkun hemm sejbien ta' htija.

Nigu issa ghall-meritu, u cioe` ghall-aggravji tal-appellant Ivan Formosa. Ghalkemm fir-rikors ta' appell tieghu huwa jelenka hames aggravji, dawn jistghu jigu bazikament sintetizzati f'aggravju wiehed, u cioe` li l-ewwel qorti kienet zbaljata meta ddecidiet li l-artikolu inkriminat ma kienx jaghti malafama lit-tifkira tal-mejjet Joseph Formosa. L-appellant jikkritika b'mod partikolari is-segwenti espressjonijiet uzati mill-ewwel qorti fis-sentenza taghha, u cioe` *"Ghalhekk il-fatt biss illi l-gazzetta rreklamat persuna omosesswali ma jfissirx illi b'daqshekk din il-persuna nghatat xi malafama…l-allegazzjoni ta' malafama minhabba l-uzu ta' dak it-terminu mhuwiex xi haga li llum fil-wiehed u ghoxrin seklu tista' tigi accettata."* L-appellant jargumenta implicitament li dawn l-espressjonijiet jammontaw ghal enuncjazzjoni zbaljata jew inkompleta tal-ipotesi tal-ligi. L-appellant jishaq li l-ewwel qorti "halltet l-attitudini popolari lejn l-omosesswalita` mad-dritt ta' persuna li ma tigix stigmatizzata li kienet involuta f'"cirku ta' prostituzzjoni"", u jghid li fir-rapport inkriminat il-gurnalist naqas mid-dmir tieghu li jivverifika l-fatti sew qabel ma attribwixxa fatt malafamanti, direttament jew b'implikazzjoni, lill-mejjet.

Din il-Qorti ezaminat bir-reqqa l-artikolu inkriminat. Dana l-artikolu gie ppublikat kwazi gimgha wara li kien inqatel deliberatament – cioe` <u>mhux kaz</u> ta' omicidju <u>involontarju</u>, izda ta' wiehed <u>volontarju</u> – Joseph Formosa fil-Qawra. L-artikolu – li din il-Qorti trid tghid mill-ewwel hu miktub bi stil nieqes minn xi sensazzjonalizmu manifest, anzi jidher li hu miktub b'certa serjeta` u ghaqal – jikkoncentra principalment fuq l-investigazzjonijiet tal-Pulizija f'dan il-

kaz, kif instab il-kadavru, u r-rizultat ta’ l-ezami nekroskopiku. L-artikolista – John Pisani – jghid li l-Pulizija ma kienitx qed teskludi t-tezi jew pista ta’ prostituzzjoni fi sfond ta’ omosesswalita`. Il-brani li jaghmlu referenza, direttament u indirettament, ghall-possibilita` ta’ tali pista huma dawn:

“Il-Pulizija mhix teskludi l-fatt li d-delitt jinvolvi c-cirku ta’ prostituzzjoni ta’ omosesswalita`. Sa erba’ snin ilu Formosa kien joqghod ir-rabat flimkien ma’ martu u hames uliedu, zewg subien u tlett ibniet…Sal-bierah il-Pulizija kienu qed izommu tliet persuni maghrufa fic-cirku ta’ l-omosesswalita` biex jghinuhom fl-istharrig. It-tlett irgiel huma wiehed ta’ 53 sena minn St. Andrews, l-iehor ta’ 24 sena minn H’Attard u iehor mill-Fgura ta’ 26 sena.”

Din il-Qorti hasbet fit-tul kemm dwar l-aspetti fattwali kif ukoll dawk legali involuti f’din il-kawza, u waslet ghas-segwenti konkluzzjonijiet:

1. L-ewwel qorti ma kienitx ghal kollox korretta fl-assezjoni generika taghha li l-attribuzzjoni tal-kondizzjoni jew tendenza ta’ omosesswalita` ma tista’ qatt tkun malafamanti, u ghalhekk f’dan is-sens l-appellant hu korrett meta jargumenta li l-ewwel qorti ghamlet enuncjazzjoni zbaljata jew inkompleta tal-ipotesi tal-ligi, liema *error iuris* jirradika d-dritt ta’ appell tal-kwerelant skond il-gurisprudenza dwar l-Artikolu 413(1)(b)(iv)(*i*) tal-Kodici Kriminali[2]. Ghalkemm huwa minnu li l-orjentazzjoni sesswali tal-persuna m’ghadhiex aktar tant ta’ interess socjali ghajr illi jigi assigurat li ma jkunx hemm diskriminazzjoni kontra l-ligi (jigifieri li tkun nieqsa minn “objective and reasonable justification”[3]) minhabba tali orjentazzjoni, ma jfissirx, pero`, mill-banda l-ohra, li l-attribuzzjoni ta’ tali timbru – u specjalment meta ma ssirx distinzjoni cara bejn il-kondizzjoni jew tendenza omosesswali u atti omosesswali – ma tistax tkun malafamanti. Kollox jiddependi mic-cirkustanzi partikolari

[2] Ara a propositu is-sentenza ta’ din il-Qorti tad-19 ta’ Jannar 1996 fl-ismijiet **Il-Pulizija v. Jean Paul Carachi u Neville Borg**.
[3] Ara **Speadea and Scalabrino v. Italy** ECHR 28 ta’ Settembru 1995

ta' kull kaz, inkluz il-mod kif jinkiteb jew jinghad il-kliem, u l-motiv wara dak l-istess kliem. Anke f'pajjiz bhar-Renju Unit, fejn l-attitudini lejn persuni omosesswali hija x'aktarx aktar liberali milli hija hawn Malta, il-punt ghadu wiehed spinuz dwar jekk allegazzjoni ta' omosesswalita` tistax tkun diffamatorja. Hekk, per ezempju, David Price u Korieh Duodu, fil-ktieb taghhom ***Defamation – Law, Procedure and Practice*** [4] jesprimu ruhhom hekk:

"There has been recent judicial doubt that an allegation of homosexuality is capable of being defamatory, however a claimant will often circumvent this by claiming that it amounts to an allegation that he has been hypocritical about his sexuality or, where married, that he has also been unfaithful." [5]

U l-edituri tal-ghaxar edizzjoni ta' ***Gatley on Libel and Slander*** [6], wara li jsemmu kazijiet fejn l-attribuzzjoni ta' certu tip ta' kondotta sesswali lil persuna giet meqjusa bhala malafamanti, ikomplu hekk:

"However in this field more than any other standards have changed, and a jury must consider the case on its view of the standards of today. Unmarried cohabitation is now so widespeard that it is not looked on as discreditable in large sections (perhaps the greater part) of society, and attitudes towards homosexuality have also changed markedly. We have perhaps not yet reached the stage where it would be proper for a judge to withdraw from the jury an allegation without more that a woman was cohabiting outside marriage or that a man was a practising homosexual, but a jury might now be invited with some prospect of success to decide that these allegations were not in fact defamatory without more. In practice, however, these cases are usually presented as involving some further imputation such as hypocrisy or exploitation." [7]

---

[4] Sweet & Maxwell (London), 2004.
[5] Pagna 18, para. 2-18.
[6] Sweet & Maxwell (London), 2004.
[7] Para. 2.20, pagni 53, 54.

2. Fil-kaz in dizamina ghandna forma ta’ gurnalizmu investigattiv li qed isegwi l-izviluppi fl-investigazzjoni mill-Pulizija ta’ kaz ta’ omicidju volontarju. Certament hemm element ta’ interess pubbliku qawwi f’tali incident – omicidju volontarju huwa dejjem reat serju hafna u li jallarma lis-socjeta`, u ghalhekk huwa legittimu ghall-gazzetti li, wara d-debiti verifiki, ighaddu t-taghrif li jkollhom dwar il-kaz lill-pubbliku (u fl-istess waqt iridu joqghodu attenti li ma jaghtux taghrif li jista’ jkun ta’ ghajnuna lil min ikun wettaq id-delitt biex ma jinqabadx!) Kif gie ritenut mill-Qorti ta’ l-Appell fis-sentenza taghha tat-28 ta’ Settembru 2007 fl-ismijiet **Joe Galea v. Joe Mifsud**, meta qorti tkun rinfaccjata b’gurnalizmu verament investigattiv u responsabbli dwar materja ta’ interess pubbliku, hija ghandha taghti margini u latitudini mill-aktar wiesgha lil min ikun kiteb jew ippubblika dak il-materjal fl-ezami ta’ jekk kumment ikunx wiehed *fair* o meno (ara, ez. **Victor Pace v. Joe Azzopardi et** Qorti ta’ l-Appell, 8/6/2004); u wiehed jista’ jmur oltre u jghid ukoll li meta si tratta ta’ tali gurnalizmu investigattiv u responsabbli jista’ jaghti l-kaz li, jekk jikkonkorru certi cirkostanzi, ma jkun hemm ebda responsabbilta` ghall-malafama anke jekk sussegwentement jirrizulta li xi fatt wiehed jew aktar li jkun gie ppublikat kien inveritjer (ara s-sentenza tal-*House of Lords* tal-11 ta’ Ottubru 2006 fl-ismijiet **Jameel v. Wall Street Journal Europe SPRL** [2006] UKHL 44; [2006] All ER (D) 132 (Oct)).

3. Minn qari ta’ l-artikolu inkriminat, din il-Qorti tara li dana kien artikolu responsabbli li b’ebda mod ma jista’ jinghad li oltrepassa l-limiti ta’ dak li kien mistenni minn gurnalist responsabbli li qed isegwi l-izviluppi fl-investigazzjonijiet ta’ delitt serju. Izda mhux hekk biss: jirrizulta <u>bhala fatt</u> li l-pulizija kienu verament qed jinvestigaw il-pista tar-relazzjonijiet omosesswali li l-mejjet seta’ kellu, kif jirrizulta mid-deposizzjoni tal-Ispettur Chris Pullicino moghtija fit-18 ta’ Jannar 2006. Inoltre, mid-deposizzjoni ta’ l-istess kwerelant Ivan Formosa tad-19 ta’ Ottubru 2004 jirrizulta li mart il-mejjet kienet allegat mieghu li r-raguni li kienet isseparat minn ma’ zewgha kienet ghax huwa kien omosesswali. Kif tajjeb osservat l-ewwel qorti fis-sentenza

taghha, kienet allura altru milli gustifikata l-Pulizija li tinvestiga attivament din il-“linja”, u kienet ukoll gustifikata l-gazzetta in kwistjoni li tippubblika, b’mod prudenti u b’mod serju, it-taghrif li kellha dwar l-istess investigazzjonijiet tal-Pulizija.

4. Konsegwentement din il-Qorti, bhall-ewwel qorti, ma tara li kien hemm xejn malafamanti f’dak li gie ppublikat, peress li f’dan il-kaz kellu jipprevali d-dritt ghall-informazzjoni.

Ghall-motivi premessi, tichad l-appell u tikkonferma s-sentenza appellata.

< Sentenza Finali >

--------------------------------TMIEM--------------------------------